สวนพฤกษ์เคาะประตูโรงเรียน

ค้างคาวดำ

สวัสดีค่ะ! พี่มีอะไรให้หนูช่วยไหมคะ! เสียงหวานจ๋อย พร้อมรอยยิ้มอันบริสุทธิ์และจริงใจ จากน้องจันทร์ฉาย นักเรียนโรงเรียนกองแหะ ที่กล่าวทักทายกับทีมนักวิชาการขององค์การสวนพฤกษศาสตร์ เมื่อเราก้าวย่างลงจากรถยนต์ ที่บรรทุกต้นไม้แม่พันธุ์ และวัสดุการเกษตร ซึ่งนำไปเป็นอุปกรณ์การสอน เกี่ยวกับการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากพืชอย่างยั่งยืน ที่โรงเรียนกองแหะ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ หนึ่งในโรงเรียนระดับประถม รอบสวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ จ.เชียงใหม่

ที่ตั้งของโรงเรียนกองแหะ อยู่ที่ความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1,000 เมตร รอบโรงเรียนเป็นป่าดิบเขา ที่เป็นแหล่งที่อยู่ธรรมชาติของกล้วยไม้ป่าหายาก คือ ฟ้ามุ่ย (*Vanda coelurea*) ปัจจุบันพบได้น้อย เนื่องจากการนำออกจากป่าเป็นจำนวนมาก และพื้นที่ป่าถูกเปลี่ยนแปลงเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ส่วนในหมู่บ้านกองแหะ เป็นอีกหมู่บ้านหนึ่งที่ชาวบ้านนิยมนำต้นฟ้ามุ่ยมาปลูกประดับ เห็นเป็นช่อสีฟ้าอมม่วงเข้มสวยงามมาก ซึ่งจะออกดอกช่วงเดือนกรกฎาคมถึงสิงหาคม

เนื่องจากต้นกล้วยไม้ป่าเป็นที่ต้องการ ทำให้มีการนำออกจากป่าจำนวนมาก เราจึงสอนเด็กๆ ให้เลี้ยงกล้วยไม้ที่ได้จากการเพาะเมล็ด เริ่มแรกเราให้เด็กๆ หัดผสมเกสร เพื่อทำให้ติดฝัก โดยมีพี่ๆ จากสวนพฤกษศาสตร์ นำดอกกล้วยไม้ไปให้เด็กๆ ฝึกลองผสมเกสร แล้วเราก็อธิบายให้เด็กๆ ฟังว่า ดอกที่ได้รับการผสมแล้วจะติดฝัก ซึ่งเด็กๆ ก็เคยเห็นกันมาบ้างแล้ว เราจึงบอกเด็กๆ ต่อว่า ในฝักหนึ่งฝัก มีเมล็ดเล็กๆ คล้ายฝุ่นเป็นจำนวนมาก หลายหมื่นเมล็ด และเมื่อเรานำเมล็ดไปเพาะเลี้ยงในที่ๆ ไม่มีเชื้อโรค มีแต่อาหารวุ้น ซึ่งเราใส่ธาตุอาหารที่ต้นอ่อนของกล้วยไม้นำไปใช้ได้ จะทำให้ได้ต้นกล้วยไม้จิ๋วจำนวนมาก

ในวันนั้นเราให้เด็กๆ ฝึกหัดนำกล้วยไม้ออกจากขวด นำไปติดแผ่นไม้ และเก็บไว้ดูแลกันต่อไปที่โรงเรียนของเขาเอง ซึ่งมีโรงเรือนเพาะชำเล็กๆ ที่เด็กๆ นำไปแขวนไว้ ส่วนการดูแล อาจารย์อรทัย พิบูลย์ อาจารย์ที่ปรึกษา ให้เด็กๆ แบ่งออกเป็นสองกลุ่ม และให้มีการบันทึกการเจริญเติบโต ส่วนพี่ๆ ของสวนพฤกษ์ แนะนำให้เด็กๆ ทดลองปลูกกล้วยไม้จิ๋วแบบใช้กาบมะพร้าวรองและแบบไม่ใช้กาบมะพร้าว แล้วดูซิว่าจะมีการเจริญเติบโตต่างกันหรือไม่ ผลที่ได้ก็จะนำมาคำนวณหาค่าเฉลี่ย ทำให้เกิดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยการเอาหลายๆ วิชามาใช้รวมกัน ทั้งภาษาไทย วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ ซึ่งก็เป็นแนวคิดของผู้อำนวยการโรงเรียนกองแหะนั่นเอง ตอนแรกเราก็กังวลว่าเด็กๆ จะสนใจทำหรือไม่ พวกเขาตอบว่า “จิ๊บๆ พี่”

นอกจากการสอนให้เด็กๆ ลองฝึกหัดเลี้ยงกล้วยไม้จิ๋วแล้ว เรายังสอนให้เด็กๆ ขยายพันธุ์แอฟริกันไวโอเล็ต และบีโกเนีย โดยการชำใบ ซึ่งเราบอกกับเด็กๆ ว่า มีพืชอยู่สองชนิด ที่เพียงแต่เรานำใบมันวางบนดิน ประมาณ 3-4 อาทิตย์ เราจะเห็นต้นเล็กๆ ของมันงอกออกมาที่โคนใบ เด็กๆ ตื่นเต้นมาก บางคนร้องออกมาว่า “เจ๋งไปเลยพี่!”

สิ่งที่พวกเราชาวสวนพฤกษศาสตร์ บอกกับเด็กๆ ที่มีภูมิลำเนาอยู่ใกล้ป่าอันเป็นแหล่งธรรมชาติที่สมบูรณ์ ก็คือ ช่วยกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ที่อยู่ใกล้ตัวของเขา และที่เราเอากล้วยไม้จิ๋วมาให้ ก็เพื่อจะได้ไม่ไปเก็บของป่ามาเลี้ยงหรือมาขาย เพราะเราต้องปล่อยให้มันอยู่ในป่า แพร่พันธุ์ไปตามธรรมชาติ และเก็บรักษาไว้เป็นพ่อแม่พันธุ์ ให้หันมาผสมกล้วยไม้ให้ได้ฝักแล้วนำไปเพาะขยายพันธุ์ ให้ได้ต้นจิ๋วเอามาเลี้ยงกันดีกว่า เพราะของป่ามันแทบจะหมดไปแล้ว เดี๋ยวไม่มีให้รุ่นต่อๆ ไป หรือเดี๋ยวเขาจะว่ารุ่นเรานั่นแหละที่ทำให้กล้วยไม้หมดป่า ถ้าใครมีเพื่อน ญาติพี่น้อง หรือพ่อแม่ เราก็ช่วยกันบอกเขาว่ากล้วยไม้ใกล้หมดป่าแล้ว อนุรักษ์ไว้ในป่า แล้วหันมาเลี้ยงต้นที่ได้จากการเพาะเมล็ดดีกว่า ของป่าควรอยู่ในป่า เวลาเราเดินเข้าป่าเราก็ได้เห็นตลอดไป

นอกจากนี้นักเรียนกลุ่มนี้ ยังจะได้ไปฝึกทดลองเพาะเมล็ดกล้วยไม้ด้วยตนเอง กับพี่ๆ นักวิชาการ ในห้องปฏิบัติการเพาะเลี้ยงกล้วยไม้ ของสวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ซึ่งทางองค์การสวนพฤกษศาสตร์หวังว่า จะเป็นการกระตุ้นและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่น่าประทับใจให้กับเด็กๆ ส่งผลให้เข้าใจและตระหนักถึงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรพืชของประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป